

Nr 53

Utlåtande i anledning av motion angående handeln med småfågelungar och fågelägg.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 300, av herr *Börjesson* i Falcköping (cp).

I motionen hemställs »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådan ändring i gällande exportföreskrifter avseende utförsel av småfågelungar och -ägg att handeln med dessa helt förhindras i enlighet med vad som i motionen anförts».

Motionären framhåller i motionen att en aktiv naturvård bör bl. a. vara inriktad på att i största möjliga utsträckning bevara vår djur- och växtvärld. Emellertid pågår en icke önskvärd förstörelse på många håll, ofta beroende på tanklöshet hos enskilda människor, men också i kommersiellt intresse. Härvid syftar motionären på den tilltagande jakten på svenska vildfåglar, vilka går som exportvaror till utländska burfågelmarknader. Bl. a. har enligt motionären sällsynta svenska sångfåglar blivit en alltmer förekommande handelsvara. Förutom jakten på småfåglar förekommer också en organiserad äggjakt för avsättning till utländska samlare. Av tillgängliga uppgifter är ersättningen för fåglar och ägg på den utländska marknaden relativt hög. Motionären anser därför att man har anledning räkna med en alltmer utbredd jakt på dessa. Motionären framhåller i anslutning härtill att några restriktioner i exportföreskrifterna i fråga om utförsel i dessa avseenden inte finns. Vissa bestämmelser i gällande jaktlagstiftning med förbud att i vissa fall fånga djur och ägg kan däremot begränsa möjligheterna till utförsel. Då dessa regler erfarenhetsmässigt ändå inte är tillfyllest för att förhindra fångsten bör enligt motionären bestämmelser utfärdas som förbjuder handelsverksamhet med våra småfåglar. En ändring i detta syfte bör lämpligen komma till stånd i exportföreskrifterna angående utförsel av småfågelungar och -ägg.

Över motionen har utskottet på sätt § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat utlåtanden från generaltullstyrelsen, statens naturvårdsnämnd och veterinärstyrelsen. På begäran av utskottet har yttranden också avgetts av Sveriges ornitologiska förening. Naturvårdsnämnden har bifogat yttranden från Svenska jägareförbundet, Svenska naturskyddsföreningen och nämnda ornitologiska förening. Till utskottet har även inkommit yttrande från Skånes ornitologiska förening.

Bihang till riksdagens protokoll 1967. 9 saml. 3 avd. Nr 53

Gällande rätt

Jaktlagstiftningen

Enligt 11 § jaktstadgan meddelar Kungl. Maj:t för varje jaktår bestämmelser angående fridlysning av vissa djurarter. Fåglar, som inte särskilt uppräknats i dessa bestämmelser, får, om inte Kungl. Maj:t föreskriver annat i samma bestämmelser, under tiden fr. o. m. den 1 mars t. o. m. den 31 augusti inte någonstades jagas, dödas eller fångas (12 §). Till dessa fåglar hör de flesta av våra vanligaste flyttfåglar men även åtskilliga övervintrande arter. De senare kan således jagas under resten av året. Enligt 14 § slutligen är det förbjudet att ta eller förstöra sådan fågels ägg och bo under tid då jakt efter fågel av viss art är förbjuden.

Straffrättsligt gäller att den dömes för olaga jakt som fångar eller dödar djur under tid, då djuret är fridlyst, eller tar eller förstör ägg eller bo av fridlyst fågel (28 §).

I den av utskottet tillstyrkta propositionen nr 136 angående ändringar i jaktlagstiftningen föreslås att jaktlagstiftningens system för fridlysning läggs om så att alla vilda däggdjur och fåglar blir fridlysta i princip och jakt tillåten endast under bestämda jakttider.

Exportföreskrifter

Enligt föreskrifter meddelade av statens jordbruksnämnd kan ägg och ungar av småfåglar, som alstras här i riket, utan hinder av rådande allmänt exportförbud utföras till samtliga länder utom Östtyskland och Rhodesia. För utförsel av dessa varor till sistnämnda länder fordras särskild exportlicens utfärdad av jordbruksnämnden.

Konvention om fågelskydd

Sverige har den 15 mars 1963 ratificerat konventionen i Paris den 18 oktober 1950 om fågelskydd (Sveriges överenskommelser med främmande makter 1963: 39) Konventionen har till syfte att skydda alla i vilt tillstånd levande fåglar och stadgar i sådant syfte bl. a. förbud att med vissa undantag importera, exportera, transportera och sälja levande och dödade fåglar, som fångats eller dödats i strid med konventionen.

Remissyttrandena

Motionärens förslag om ändring i exportföreskrifter i fråga om utförsel av småfågelungar och småfågelägg mottas positivt av *Svenska naturskyddsföreningen* och *Skånes ornitologiska förening*. *Naturskyddsföreningen* tillstyrker förslaget men anser det önskvärt med sådan komplettering att exportförbudet omfattar alla vilda fågelarter och deras ägg, från vilket för-

bud vissa undantag skulle kunna medges. Också nyssnämnda förening avsluter sig till motionärens uppfattning men hävdar att ändringar bör vidtas beträffande bestämmelserna för innehav och handel med alla i Sverige fridlysta djurarter, deras ägg och ungar såväl i levande som preparerat tillstånd.

Övriga remissmyndigheter ställer sig mer eller mindre avvisande till motionsförslaget. De flesta av dem förklarar sig dock instämma i motionens syfte.

Statens naturvårdsnämnd och *Svenska jägareförbundet* uppger sig anse att infångande av fågelungar och export av sådana är av obetydlig omfattning. *Sveriges ornitologiska förening* förklarar sig inte ha bekant att export av småfågelungar förekommer från Sverige. *Skånes ornitologiska förening* uppger däremot att många av våra djurarter, både fåglar och däggdjur, är starkt efterfrågade utomlands. *Naturskyddsföreningen* säger att rapporter inkommit till föreningen vid ett flertal tillfällen om olovlig fångst av småfågel och att fåglar i många fall sålts utomlands.

I fråga om handel med fridlysta djur i allmänhet uppger nyssnämnda ornitologiska förening följande.

Sedan föreningens uppmärksamhet riktats på frågan om handel med fridlysta djurarter har föreningen undersökt i vilken omfattning sådan handel förekommer. Museipersonal, konservatorer och andra har tillfrågats om utsträckningen av nämnda handel och den har befunnits vara av icke ringa omfattning.

Det sker en regelbunden import från Norge av kungsörn, havsörn och berguv, alla tre totalfredade i Sverige, men tillåtna för jakt i Norge. Denna import är för närvarande legal. Vid hanteringen av dylika djur i Sverige uppges alltid, att djuren är importerade, men i många fall är de uppenbarligen illegalt anskaffade svenska exemplar. Det är i enskilda fall oftast omöjligt att avgöra djurens ursprung.

Vidare är många av våra svenska djurarter, både fåglar och däggdjur, starkt efterfrågade utomlands, såväl i preparerat skick för samlare av olika kategorier, som i levande tillstånd för djurparker och djurhandlare. Även här uppstår svårigheter vid avgörandet om legalt eller illegalt åtkomstätt föreligger. Förfrågningar om köp av levande och preparerade fridlysta djur inkommer regelbundet till museer och konservatorer från utlandet. I vissa fall innebär dessa förfrågningar rena uppmaningar till lagbrott.

Beträffande frågan om fångst och export av fågelägg uppger *naturvårdsnämnden*, *Naturskyddsföreningen*, *Jägareförbundet* och *Sveriges ornitologiska förening* att sådan fångst och export förekommer, enligt föreningen i ej obetydlig omfattning. *Jägareförbundet* framhåller att exporten inte torde vara av så stor omfattning beträffande småfågelägg som i fråga om större sällsynta fågelarter, exempelvis falkar och berguv. Dessa ägg torde emellertid enligt förbundet mycket sällan utföras öppet ur landet.

Enbart misstanken om att fridlysta fågelarter eller deras ägg exporteras bör enligt *Naturskyddsföreningen* räcka för att motivera ett exportförbud. Ett sådant förbud uppges dessutom vara motiverat på grund av att export av nytagna ägg kan ske under hänvisning till att de härrör från gamla samlingar. Till stöd för uppfattningen att nya bestämmelser bör införas beträffande innehav och handel med samtliga i Sverige fridlysta djurarter framhåller Skånes ornitologiska förening följande.

En skärpning av bestämmelserna även rörande handeln med fridlysta djurarter inom landet skulle minska möjligheterna till icke önskvärd export- och importhantering och också effektivt minska möjligheterna till hantering av illegalt åtkomna djur över huvud taget. De nuvarande principerna för naturvårds- och jaktlagstiftningen i Sverige syftar till att bevara en så art- och individrik fauna och flora som möjligt. Det torde icke vara förenligt med dessa principer att tillåta privat hantering och privat innehav av fridlysta djurarter. Vetenskapliga institutioners berättigade krav på undersöknings- och undervisningsmateriel kan lätt tillgodoses genom undantagsbestämmelser och särskilda tillstånd. Även den lägre undervisningens behov av viss åskådningsmateriel kan tillgodoses på enahanda sätt.

Sistnämnda förening framhåller avslutningsvis att behovet av skärpta restriktioner rörande export och import av fridlysta djurarter, icke enbart småfågelungar och småfågelägg, torde fordra omgående åtgärder, medan frågan om innehav och handel med sådana arter inom landet sannolikt först måste utredas närmare.

Generaltullstyrelsen framhåller att med nuvarande utförselkontroll är tullverkets möjlighet att hindra utförsel av icke exporttillåtna fågelungar och ägg begränsad. Styrelsen hänvisar först till gällande exportbestämmelser på området samt förklarar att någon möjlighet för tullverket att hindra utförsel av ägg och ungar av småfåglar med stöd av bestämmelserna i jaktlagstiftningen inte föreligger. Styrelsen fortsätter:

Kontroll av att ett sådant exportförbud för ungar och ägg av småfåglar som föreslås av motionären kommer att efterlevas torde förutsätta medverkan av tullverket. Denna medverkan kan dock icke i någon större utsträckning bygga på en direkt varukontroll. Tullverkets utförselkontroll är för närvarande i huvudsak begränsad till granskning av exporthandlingarna. Kontroll av själva varan förekommer visserligen men i allmänhet endast stickprovsvis. I regel sker dokumentgranskningen först sedan utförselvarorna inlastats i transportmedel och ej sällan först efter dettas avgång. Det bör framhållas, att tullverkets utförselkontroll icke är endast en fråga om verkets övervakningsresurser utan även och framför allt en fråga om vilka hinder och besvär, som bör få drabba varuutförseln. En varukontroll drabbar icke endast sändningar av det varuslag som skall kontrolleras utan även andra sändningar, som möjligen kan tänkas innehålla varor av det ifrågasvarande slaget.

Genom att fångstmöjligheterna är i hög grad begränsade genom gällande jaktbestämmelser bör enligt *veterinärstyrelsen* vederbörande tullmyndigheter utan speciella exportföreskrifter kunna ingripa vid utförsel av fåglar och ägg, som åtkommits på olagligt sätt. De bestämmelser som reglerar veterinärstyrelsens verksamhetsområde, t. ex. djurskyddsbestämmelserna eller veterinära utförselkungörelsen, synes styrelsen mindre lämpade att förses med föreskrifter om förbud mot ifrågavarande utförsel.

Flera remissmyndigheter antyder i sina yttranden hur de anser att man bör söka komma till rätta med det i motionen påtalade missförhållandet. *Naturvårdsnämnden* säger att, då i praktiken ett exportförbud skulle bli verkningslöst, man är hänvisad till exempelvis intensifierad upplysning och en skärpt kontroll av jaktförfattningarnas efterlevnad. *Jägareförbundet* finner att en cirkulärskrivelse i frågan till myndigheter, som kan komma i kontakt med utförseln ur landet av fridlysta fåglars ägg och ungar, skulle kunna vara av viss betydelse. I denna skrivelse skulle enligt förbundet anges att polisanmälan omedelbart skall göras vid fall av utförsel försök, om exportören inte kan förete handling utvisande att äggen eller ungarna åtkommits på laglig väg. Enligt *Sveriges ornitologiska förening* bör missförhållandet lämpligen beivras genom skärpta bestämmelser i jaktlagstiftningen. En dubbel kriminalisering av den olovliga hanteringen genom straffsanktionerat exportförbud synes föreningen obehövlig.

Utskottet

Motionären framhåller att en aktiv naturvård bör inriktas på att bevara bl. a. vår djurvärld. Med utgångspunkt härifrån behandlas i motionen frågan om utförsel av småfågelungar och småfågelägg. Motionären anför att många av våra vildfåglar, bl. a. sångfåglar, går som export till utländska burfågelmarknader. Vidare utförs småfågelägg för avsättning till utländska samlare. Ersättningen synes vara relativt hög, och man har därför enligt motionären att räkna med en alltmer utbredd jakt på fåglarna. Eftersom varken gällande exportföreskrifter eller jaktlagens bestämmelser på området är tillräckligt effektiva hemställer motionären att i exportföreskrifterna intages ett stadgande som förbjuder handelsverksamhet med småfåglar och deras ägg.

Bland remissmyndigheterna råder delade meningar om i vilken omfattning export av förevarande fåglar och ägg förekommer. Det synes emellertid vara klarlagt att utförsel åtminstone i viss utsträckning äger rum.

Enligt nuvarande bestämmelser får fåglar, som inte särskilt uppräknats i fridlysningsbestämmelserna, i princip inte jagas, dödas eller fångas under tiden fr. o. m. den 1 mars t. o. m. den 31 augusti. Inte heller är det tillåtet att

ta eller förstöra sådan fågels ägg och bo under denna tid. Till denna grupp av fåglar hör de flesta av våra vanligaste flyttfåglar, som i regel lämnat landet före den 1 september, men även åtskilliga övervintrande arter. De senare kan därför lagligen jagas under hösten och vintern liksom deras bon kan obestraftat plundras. Genom den av utskottet denna dag tillstyrkta propositionen angående ändringar i jaktlagstiftningen läggs nu fridlysningssystemet om så att bl. a. alla vilda fåglar blir fridlysta i princip och jakt tillåten endast efter särskilda arter och under bestämda jakttider. Härigenom får dessa övervintrande och även nyinflyttade arter ökat skydd. Man kan hoppas att denna reform på längre sikt kan medföra ökad respekt för bl. a. fågellivet. På så sätt kommer syftet med motionen att i viss utsträckning tillgodoses även utöver det ökade direkta fridlysningsskyddet för vissa arter.

I fråga om motionärens förslag om exportförbud på området synes ett sådant mot bakgrund av vissa remissyttranden, bl. a. generaltullstyrelsens, inte få någon större effekt vare sig bestämmelser utfärdas exempelvis om varukontroll eller om granskning av handlingar utvisande laga åtkomst. Den ringa vinst man möjligen kan uppnå genom ökad kontroll från tullverkets sida torde inte motivera det ökade arbetet för tullpersonalen och det besvär, som härigenom drabbar den övriga varuförseln. För att bättre komma till rätta med ifrågavarande missförhållande torde man, som naturvårdsnämnden framhåller, vara hänvisad till sådana åtgärder som intensifierad upplysning och ökad kontroll av jaktförfattningarnas efterlevnad.

Vid nu angivna förhållanden får utskottet hemställa

att motionen II: 300 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 31 oktober 1967

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson (fp), Göran Karlsson (s), Erik Jansson (s), Nils-Eric Gustafsson* (cp), Åkesson (fp), Herbert Larsson* (s), fru Landberg (s) och herr Svenungsson* (h);

från andra kammaren: herrar Johansson i Torp* (s), Nyberg* (fp), fru Torbrink (s), herrar Grebäck (cp), Hedin (h), Persson i Tandö* (s), From (fp) och Hammarberg (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.